

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Levovnik

Moškost v pozni modernosti in intimni odnosi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Levovnik

Mentorica: doc. dr. Zdenka Šadl

Moškost v pozni modernosti in intimni odnosi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Moškost v pozni modernosti in intimni odnosi

Veliko je bilo govora o "krizi moškosti", ki naj bi jo povzročila emancipacija žensk in enakovrednost z moškimi, kar naj bi moškimi povzročilo zmedenost glede delitve družbenih vlog. Kar je včasih bilo sprejemljivo zgolj za vlogo moškega, se je skozi čas obrnilo v vlogo žensk. Vloga gospodinje, matere in negovalke se je tako spremenila. Spremenila pa se je tudi dinamika in narava intimnih odnosov. Vzroke za rekonstrukcijo odnosov lahko najdemo v globalizaciji, individualizaciji in v novih življenjskih stilih. Spremembe, katere lahko izpostavimo so povečevanje avtonomije posameznikov pri definiranju individualne zasebnosti oz. reflektivno ustvarjanje biografij, splošno prestrukturiranje intimnosti in spreminjanje zasebnosti. S pojavom tako imenovanega "Novega moškega" se je pojavila tudi nova oblika očetovstva. Pod vplivom družbenih sprememb so tako nastala nova intimna razmerja, imenovana "čista razmerja", dosti pa je tudi bilo govora o emocionalnem delu. Tradicionalne spolne vloge so se tako spremenile ne le v javni, temveč tudi v zasebni sferi.

Ključne besede: moškost, pozna modernost, intimnost, čustva, očetovstvo.

Masculinity in late modernity and intimate relationships

There was a lot of discussion around "crisis of masculinity", which was the product of emancipation of women. The new gender roles made men confused and uncertain about their own masculinity. What was traditionally the role of men in the past has become a woman's role in the post modern societies. The role of housewife and mother has changed dramatically, another change is the dynamic of intimate relationships. Globalization, individualization and new lifestyles are some of the reasons for the change. What should also be considered is the increase of autonomy of the individuals in defending individual's privacy and reconstructing the biography's. With the new phenomenon of "New men" there was change in new fatherhood. Under the impact of social change the new intimate relationships were born. There was also a lot of discussion around emotional work. Many traditional gender roles have changed not only in public but also in the private sphere.

Key words: masculinity, late modernity, intimacy, emotions, fatherhood.

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	POJAV POZNE MODERNE	6
3	INDIVIDUALIZACIJA IN OBLIKOVANJE NOVIH ŽIVLJENJSKIH STILOV.....	7
4	VPLIV POTROŠNIŠKE KULTURE NA MOŠKOST	9
5	NOVA INTIMNA RAZMERJA V POSTMODERNIH DRUŽBAH	10
6	INTIMNA RAZMERJA IN SPOLNOST.....	13
7	MOŠKI KOT HRANITELJ DRUŽINE?.....	14
8	INTIMNA RAZMERJA IN DELITEV DELA MED SPOLOMA	16
9	TRADICIONALNO OČETOVSTVO vs. NOVO OČETOVSTVO	18
10	OČETOVSTVO PO ROBERTU BLY-U	21
11	NOVI MOŠKI IN EMOCIJE.....	22
12	SKLEP.....	25
13	LITERATURA.....	28

1 UVOD

Pojem moškosti oz. »biti moški« se razlikuje glede na kulturo. Venezuelski raziskovalec Charles Brewer – Carias je preživel nekaj časa v Amazonskem pragozdu, kjer je bilo od moških pričakovano, da si znajo sami narediti in skuhati kosilo, kar je pomenilo da znajo uloviti in speči ribo. Ko je raziskovalec prispel tja, so bili začudeni, saj si tega ni znal narediti. To je za njihove razmere pomenilo, da ni pravi moški oz. da je še otrok (Bradley 2007).

Primer nam prikazuje, kako ljudje v različnih kulturah dojemajo pojem moškosti. Ljudje v tem predelu so povezovali moškost s poznavanjem in kontrolo okolja, v katerem živijo, z neodvisnostjo in sposobnostjo preživetja.

Kaj pa pomeni biti moški v 21. stoletju? Veliko je bilo govora o »krizi moškosti« (Bradley 2007), ki naj bi jo povzročila emancipacija žensk in enakovrednost z moškimi, kar naj bi moškim povzročilo zmedenost glede delitve družbenih vlog. Kar je včasih bilo sprejemljivo zgolj za vlogo moškega, se je skozi čas obrnilo v vloge žensk. Vloga gospodinje, matere, negovalke se je tako spremenila. Torej, kako lahko moški danes v takšnih razmerah dokaže svojo »moškost«?

Nekateri raziskovalci moških in moškosti trdijo, da je pojav novih modelov moškosti posledica ekonomskih in kulturnih sprememb, vključno z rastjo feminizma. Najbolj znan naj bi bil tako imenovan »Novi moški« (Bradley 2007), ki je nežen in skrben. Takšen moški je bil prikazan z otrokom ali kot model v modni reviji. Od njega se pričakuje popolno izklesano telo, lepa koža in videz, oblačila po zadnji modi. Tako so stara oblačila in puloverji, ki so jih spletale mame in babice zamenjale blagovne znamke visoke mode. Gledano iz sociološkega vidika, »Novi moški« pomaga pri vzgoji otrok, je zelo razumevajoč do svoje partnerke in pomaga pri gospodinjskih opravilih (Bradley 2007).

Kakorkoli, ideja feminiziranega moškega je postala problematizirana, saj naj bi bil ta model zavržen tako z moške, kot tudi z ženske strani. Moški naj bi se pritoževal, da ženske njegove vloge niso sprejele oz. bile za njo hvaležne, temveč so imele raje »tradicionalnega moškega«, ki je agresiven, netoleranten in seksističen (Bradley 2007).

V diplomski se bom najprej osredotočila na družbene spremembe, ki so se pojavile v pozni modernosti. Najprej bom pojasnila samo obdobje pozne modernosti, individualizacijo, življenjske stile in vpliv medijev ter spreminjajoča intimna razmerja in odnose. Zanimalo me bo, kje so bili vzroki za njihove spremembe, kaj je bilo tisto, kar je vplivalo na pojav tako imenovane »nove moškosti« in preobrazbo intimnih razmerij. Znotraj tega pa me bo zanimala nova moškost na področju spolnosti, novih odnosov, očetovstva in dojemanje ter izražanje emocij.

Raziskovalno vprašanje, ki si ga zastavljam je: Kje so vzroki za nastanek novih intimnih razmerij in kakšen vpliv imajo na pojav tako imenovane »nove moškosti«?

2 POJAV POZNE MODERNE

Za pozno moderno so značilne številne družbene spremembe. Do izraza je prišla predvsem kompleksnost spreminjanja današnjih zahodnih družb, imenovanih tudi postmodernih družb. Do sprememb je prišlo v intimnih odnosih, prav tako se je začela spreminjati zasebnost posameznikov. Po mnenju A. Giddensa gre za obdobje, v katerem postajajo posledice modernosti bolj radikalne in univerzalne kakor kdaj prej. Pozna modernost pomeni pojav novih fenomenov, ki v temeljih spreminjajo sodobni svet (Giddens 2000, 208).

Giddens ugotavlja, da se diskontinuiteta modernosti kaže v dveh vidikih: v svoji razsežnosti tako, da se globalizira in v svoji intenzivnosti tako, da posega v same značilnosti intimnega, osebnega vsakdanjega življenja. Glavna značilnost modernosti je po njegovem mnenju njena institucionalna reflektivnost. Spremembe v intimnih vidikih osebnega življenja pa so neposredno povezane s širšimi družbenimi razmerami (Giddens 2000, 208).

Postmodernost oz. pozna modernost poteka po glavnih segmentih, kot so zaupanje, tveganost, globalizacija in negotovost. Pomembnost zaupanja izvira iz abstraktnih sistemov, kot so množični mediji, transportni sistemi, mednarodne organizacije itd. Osebno življenje in družbene vezi, ki jih vsebuje so globoko povezane z daljnosežnostjo abstraktnih sistemov. Koncept otološke varnosti pomeni zaupanje, ki ga ima večina ljudi v kontinuiteto osebne identitete in neomajnost družbenega in materialnega okolja delovanja. Občutek, da se lahko

zanesemo na ljudi in stvari, je osrednjega pomena v pojmu zaupanja in temelji na občutku ontološke varnosti (Giddens 2000, 211).

Tveganost naj bi pomenila negotovost glede posledic posameznikovega delovanja oz. nedoločno verjetnost, da bo prišlo do negativnih učinkov. V postmodernej družbi je posameznikom v vsakem trenutku na voljo nedoločen obseg potencialnih smeri delovanja s spremljajočimi tveganji. Tukaj pa je še proces globalizacije, katera pomeni razširjanje ekonomskih, kulturnih in družbenih odnosov po svetu. Nejasnost v post modernih družbah predstavlja obliko negotovosti, katera je značilnost družbenega življenja, ki se v pozni modernosti izraža v neizogibnosti nenamenskih učinkov družbenega delovanja, katero ne more biti v celoti predvidljivo (Giddens 2000, 212).

3 INDIVIDUALIZACIJA IN OBLIKOVANJE NOVIH ŽIVLJENJSKIH STILOV

V postmodernosti je zasebnost vse bolj definirana od znotraj, s posamezniki, ki v njej živijo. Po mnenju U. Becka se v družbi dogajajo strukturne spremembe, ki povzročajo individualizacijo družbenih akterjev, ki so prisiljeni aktivno sodelovati. Tako so se na določen način prisiljeni odločati kdaj in s kom se bodo poročili, si ustvarili družino, kakšna je njihova spolna usmeritev itd. (Beck 1996).

Vrednote, norme ter vloge v sodobnem svetu so se spremenile ter preoblikovale. Pod vplivom individualizacije pa je postalo življenje nepredvidljivo, nezanesljivo ter polno vsakodnevnih preizkušenj, odločanj med pomembnimi prelomnicami v posameznikovem življenju. Biografija posameznika je postala »Do it yourself biography«. Do tega pa ni prišlo nujno po lastni izbiri, saj uspeh ni zagotovljen, temveč je vedno prisotna »tvegana biografija«, npr. ločitev, bolezen, izguba partnerja. Beck je tukaj poudaril primoranost posameznika, da odloča o svoji zasebnosti. V tradicionalnih vlogah so bile vloge in usode ponavadi že vnaprej določene, kar je prinašalo neke vrste varnost ter pasivnost posameznika, vendar je danes značilnost individualizacije prav ta, da ne samo omogoča, temveč tudi zahteva aktivni prispevek posameznika (Beck 1996).

Individualizacija je tako po eni strani povečala množico in kvaliteto opcij, možnosti in alternative, ki so na voljo posameznikom v določenih situacijah, vendar je obenem zmanjšala obseg in moč, med in nad osebnih povezav ter zavezanosti posameznikov tem povezavam (Beck 2003).

Poleg individualizacije pa je tudi vpliv potrošniške kulture na življenjski stil posameznikov postal eden izmed najbolj razširjenih fenomenov v sodobnih družbah. Potrošništvo je večkrat razumljeno kot življenjski stil, kot nekaj popolnoma vsakdanjega ter neopaznega, saj se v navalu oglasov, svetovanju kaj je zdravo za naše življenje, kaj nam odgovarja in kaj ne, posameznik večkrat odloča na podlagi ponujenih možnosti in ne na podlagi lastnih želja (Ule 2002).

Življenjski stili pa pri tem ponavadi predstavljajo skupek navad, način uporabe dobrin, prostorov, časa, s katerimi ljudje definiramo sebe in druge. Lahko bi jih poimenovali tudi kot nekaj nujnega, kar potrebuje posameznik za svojo samopodobo. Življenjski stil je tako definiran kot integrirana množica praks, dejavnosti, življenjskih in vrednotnih orientacij in želja. Prav te prakse pa so tiste, katere dajejo materialno obliko zgodbi oz. identiteti posameznika. So vsakdanje prakse, rutine, ki so utelešene v navadah oblačenja, hranjenja, delovanja in priljubljenih okoljih za srečevanja z drugimi. Potemtakem tako male kot velike izbire pri posamezniku predstavljajo ne le kdo je, ampak ga tudi usmerjajo kako naj deluje, se obnaša ter kako naj njegov življenjski stil zadeva jedro samoidentitete, oblikovanja ter preoblikovanja (Ule 2002).

Bolj kot tradicija izgublja pomen in bolj kot se vsakdanje življenje rekonstruira v dialektičnih medsebojnih vplivih lokalnega in globalnega, bolj so posamezniki prisiljeni, da se v različnosti opcij pogajajo glede izbire življenjskih stilov (Giddens 2000, 209).

Ker so življenjski stili bili predstavljeni kot izbirni termin, ki združujejo različne oblike tematizacij vsakdanjosti in ustrezajo vse večji potrebi po refleksivnih oblikah vsakdanjega življenja v sodobni tržnih družbah je stilizacija in individualizacija posameznikovega življenja začela predstavljati možnost izbire in pa tudi neke vrste pritisk. Kljub povečani izbirnosti pa nista pomenili nekaj, kar bi si ljudje izbrali sami, temveč sta se pojavili predvsem zaradi učinkov sočasne globalizacije in lokalizacije družbenega sveta. Prav tukaj pa se posameznik

večkrat ujame v zanko, saj se tako lahko v njegovi neodločnosti hitro pojavi manipulacija s strani medijev, oglasov oz. tržno vsiljenih stilov in zapovedi o načinu življenja (Ule 2002).

4 VPLIV POTROŠNIŠKE KULTURE NA MOŠKOST

Pri identifikaciji vlog je poleg družbenih sprememb pripomogla tudi potrošniška kultura in mediji, saj so le ti ustvarili podobo »Novega moškega«. Zanimanje s strani medijev o Novemu moškemu, Novemu očetu je tako povzročilo zmedo ter dvome o moškosti v poznem 20. in začetku 21. stoletja. Meje oz. pričakovani vzorci obnašanja pri moških so tako postali zabrisani (Bradley 2007, 52).

Prve revije, katere so se razvile konec 17. stoletja v Veliki Britaniji so vsebovale splošne teme, kot so novice, zgodovina, filozofija, glasba itd. Ciljna publika so bili večinoma moški, vendar so hitro postale specifično ženski žanr (Jackson v Bradley 2007). Moške revije so doživele razcvet šele v postmoderni s pojavom sodobne potrošniške kulture (Bradley 2007).

Na podlagi postmodernega načina življenja so tako revije postale podobne ženskim revijam in so postale revije življenjskega stila, ki vsebujejo nasvete o pravilni prehrani, modi, družabnem življenju itd. Moške revije so tako preživele transformacijo iz revij navzven, v revije navznoter. Moški je pridobil v njih glavno vlogo, kar kaže na odmik od tradicionalne moškosti, katera je bila v postmoderni preoblikovana (Bradley 2007).

Revije so tako začele predstavljati postmoderno moškost, kjer posameznik v reviji najde avtomobile, tehnologijo ali šport. Vse, kar naj bi se opisovalo skozi diskurz postmoderne moškosti. Vsi naši predmeti, vse kar govorimo in mislimo, vključno z našimi identitetami in nami samimi je skonstruirano skozi jezik, proizvedeno iz diskurzov. Diskurz je vrsta pomenov, ki govorijo o pojavu, dogodku, skupini ljudi. So prakse, ki oblikujejo objekte, o katerih govorijo. V njih se oblikuje realnost. Mediji so z diskurzi tako oblikovali predstave o našem življenju. Diskurz pa je legitimiral določeno podobo ženske ali moškega. Tradicionalna moškost je skozi diskurz in preko medijev tako bila predstavljena kot racionalna in zmožna odsotnosti čustev in emocij, vendar se je diskurz moškosti v času postmodernih družb bistveno spremenil (Vivien 2000, 57).

Revije so tako bolj rečeno postale moški življenjski stili, kar naj bi moške zanimalo. Skozi revije so tako lahko potrdili in v njih našli sebe oz. svojo moškost in se z njo identificirali. Posledično so pisale tudi o intimnih razmerjih, kakšna razmerja so moderna in kakšna naj bi v razmerjih bila nova podoba moškega (Bradley 2007).

Vidimo lahko, da se je sodobno potrošništvo nanašalo na neke vrste manipulacionizem, ki pomeni pogled, po katerem porabnike v potrebo po novih življenjskih stilih »prisili« delovanje zunanjih dejavnikov. Po tej teoriji naj bi bili porabniki motivacijsko »prazni«, potrebe pa naj bi jim »vbrizgnilo« šele oglaševanje. Kot kaže metafora je pogled izšel iz t.i. »podkožnega« modela delovanja množičnih medijev, po katerem mediji v sodobni družbi (film, TV, radio) delujejo kot podkožna igla in vbrizgnejo sporočilo poslušalcem pod kožo, torej v tem primeru neko potrebo po določenem življenjskem stilu, v našem primeru novo vlogo moškosti in intimnih razmerjih (Campbell 2001).

5 NOVA INTIMNA RAZMERJA V POSTMODERNIH DRUŽBAH

Pod vplivom individualizacije, novih življenjskih stilov, medijev in družbenih sprememb se je spremenila tudi narava intimnih odnosov. Rekonstruiranje intimnosti je intenziven proces, povezan z več spremembami. Spremembe, katere lahko izpostavimo so povečevanje avtonomije posameznikov pri definiranju individualne zasebnosti oz. reflektivno ustvarjanje biografij, splošno prestrukturiranje intimnosti in spreminjanje zasebnosti (Giddens 2000, 212).

Intimne odnose še vedno vodi načelo »zavezanosti« okoli katerega se je potrebno pogajati in katerega vodi etika življenja iz dneva v dan. Giddens postavlja tezo o preobrazbi intimnosti v sodobnem svetu kot o procesu prestrukturiranja zasebnosti, v katerem ima osrednjo vlogo nova oblika osebnih odnosov, tako imenovano »čisto razmerje«, katero je recipročno, odprto, reflektivno ter temelji na zaupanju in intimnosti (Giddens 2000, 141).

Današnja razmerja tako niso več naravno ravnovesje kot je bila včasih zakonska zveza, katere trajnost so imeli za samoumevno. Čisto razmerje traja toliko časa, dokler je obojestransko zadovoljivo. Posamezniki pa so tukaj razumljeni, da razumejo in konstruirajo sami sebe ter

skupaj pripomorejo k uspešnemu odnosu v katerem vztrajajo toliko časa, dokler obe strani menita, da imata nekaj od tega (Giddens 2000, 141).

Razmerje prav tako ni povezano z zunanjimi razmerami ekonomskega sveta, kot je bila včasih npr. zakonska zveza, ki je nastala pod vplivom staršev. Tako danes partnerja vstopata v zvezo zaradi emotivnega zadovoljevanja. Čisto razmerje pa se ne omejuje na zakonsko zvezo. Hkrati in skupaj z razvojem čistega razmerja lahko poteka tudi razvoj »plastične seksualnosti«, pri kateri je seksualnost ločena od reprodukcije in "sotočne ljubezni", katera pomeni aktivno ljubezen in ljubezen okoli katere se je treba pogajati (Giddens 2000, 216).

Biti v intimnem razmerju je povezano s tem, kako se posameznik konceptulizira. Največkrat »jaz« postane »midva« (Agnew v Rempel in Burris 2005). Razmerje naj bi prav tako vsebovalo pričakovanja in obveznosti do drugih, katere se kažejo skozi pripadnost in imajo določen namen (Rempel in Burris 2005).

S pojavom čistega razmerja se je po mnenju A. Giddensa spremenila intimnost ter model »tradicionalne oz. patriarhalne družine«, kjer je imel moški ekonomsko nadvlado in kjer je prevladovala emocionalna neenakost. Čisto razmerje je prav tako povezano s pluralizacijo družinskih oblik in življenjskih stilov. V kontekstu seksualnosti tezo o plastični seksualnosti in sotočni ljubezni Giddens utemelji z žensko seksualno emancipacijo in z razvojem sodobnih kotnacepcijskih sredstev, kjer se seksualnosti loči od reprodukcije (Giddens 2000, 217).

Intimni odnosi se v sodobnih družbah tako nanašajo na željo poznati ali spoznati drugega in na recipročnost upoštevati drug drugega. V navalu nesigurnosti (delovne in psihološke nesigurnosti) pa bi to novo razmerje lahko pojasnili tudi kot eno izmed "rešilnih bilk" v neskončno možnosti v nesigurni družbi (Santore 2008). "Čisto razmerje" je tako po mnenju Becka morda le potreba posameznika po ublažitvi eksistencialnih dilem, katere izvirajo iz posameznika v razdrobljeni, nepredvidljivi in tvegani družbi (Beck 1996).

Layder je poimenoval intimnost kot serijo različnih tipov, katerih karakteristike se razlikujejo skozi čas. Po njegovem intimnost vključuje dinamiko zaupanja, predanosti, zadovoljnosti, komunikacije, psiholoških potreb in iskanja poti za reševanje konfliktov. Pogajanje v intimnih razmerjih predstavlja željo po zadovoljitvi naših potreb. V intimnih razmerjih tako

balanciramo svoje potrebe in potrebe partnerja tako, da uskladimo svoje z njegovimi. Poravnava je odvisna od situacije, katera pa je lahko tudi pod vplivom izkušenj iz preteklosti (Layder 2009).

Na podlagi teh pogajanj, Layder identificira 6 tipov intimnih razmerij: dinamično, epizodno, samostojno, pretvezno, manipulativno in zatiralsko razmerje. V vseh razmerjih si poskušata partnerja zaradi strahu pred negotovostjo, katera je ena izmed značilnosti post modernih družb, nuditi medsebojno podporo in nežnost. Podpora pa se kaže skozi strategijo, katero je Layder poimenoval »benigna kontrola«. Ta kontrola ni povsem brez manipulacije, saj implicira partnerja, da počne stvari za katere bi drugače okleval oz. katerih drugače ne počne. Določena oblika tako imenovane benigne kontrole je prisotna v vseh šestih tipih intimnosti (Layder 2009).

Layder se je prav tako oprl na analizo poteka in samega izkazovanja intimnosti in intimnih odnosov. Posameznikova psihološka biografija in družbena domena igrata pomembno vlogo pri vplivu na intimnost, bolj kot sam spol posameznika, kar bistveno vpliva na stil komuniciranja. Prav psihološka biografija igra glavno vlogo pri determiniranju strategij in pri našem opravljanju emocionalnih in psiholoških potreb. Najbližja Giddensovemu »čistemu razmerju« pa je po mnenju Layderja dinamična intimnost, katera predstavlja čustveno stabilnost in trdnost (Layder 2009).

Po mnenju F. Ashe so se zakonske zveze in partnerstva tako spremenili in postali bolj liberalna, vendar pa so kljub temu tradicionalno patriarhalno mišljenje in prakse še zmeraj ostale močne, saj tako materinstvo kot domača opravila v razmerjih še zmeraj ostajajo naloga žensk (Gross v Ashe 2007, 29).

Za razliko od Giddensa, Lynn Jamieson ugotavlja, da teza o obratu "odkrite intimnosti" pojasni le del fenomena in hkrati pojasnjuje, da v postmodernosti nismo priča tako radikalnim prelomom intimnih razmerij, njihovih praksah in prelomih. Razloge da je temu tako, je našla v spremembi naravne intimnosti, saj se spreminjajo načini in predstave o intimnosti. Prav tako so intimni odnosi prej obligatorni, kot neodvisni in bolj hierarhični, kot pa enakopravni. Slednje se kaže predvsem na partnerskih odnosih. Spolne razlike so prisotne v vseh oblikah

intimnih razmerij tako med partnerjema kot tudi med starši in otroci. Očitne pa so tudi v načinih koliko in kako oba partnerja prispevata k odnosu (Lynn v Švab 2000).

6 INTIMNA RAZMERJA IN SPOLNOST

Prestrukturiranje intimnih razmerij in zasebnosti, oblikovanje tako imenovanega "čistega razmerja" je prineslo spremembe tudi pri spolnih praksah med partnerjema. Antropološka razlaga dvojnih standardov je v preteklosti temeljila na temu, da so očetje morali zaradi prestolonasledstva vedeti in biti sigurni, da je otrok njihov, kar je pomenilo za moške, da so lahko imeli večjo seksualno svobodo in več partneric, medtem ko so ženske morale biti monogamne in device do poroke. Da so bile vloge legitimne, pa so bile potrjene tudi s strani religije (Bradley 2007, 122).

Če pogledamo v zgodovino so bile ženske, katere so odkrili med zunajzakonskimi spolnimi odnosi izločene iz družbe. V Angliji so ženske, katere so imele zunajzakonske otroke celo pošiljali v norišnice. Biti zunajzakonska mati je predstavljalo greh, večina neporočenih žensk pa je bilo po rojstvu izvenzakonskega otroka poslanih nazaj k družini in prisiljenih oddati otroka v posvojitev (Bradley 2007, 122).

Beseda seksualnost se je prvič pojavila v knjigi leta 1889, v kateri je avtor obravnaval vprašanje, zakaj so ženske izpostavljene različnim boleznim, ki jih moški nimajo, kar so razlagali z žensko »seksualnostjo«. Literatura tako dokazuje, da so želeli nadzorovati žensko spolno dejavnost, pri čemer so bile še posebej nenaravne ženske, ki so hrepenele po spolnosti. Neki zdravnik je celo zapisal: »Kar je navadno stanje za moškega (spolna vzburjenost), je izjema pri ženskah» (Giddens 2000, 29).

Za razliko od ženk pa moški niso nikoli bili pod pritiskom ali bodo zanosili ali ne, svojo seksualnost so tako doživljali na drugačen način kot ženske. Prav zaradi tega so se oblikovala dvojna merila, katera so se legitimizirala z naravnimi razlagami o moških in ženskih seksualnih nagnjenjih. Moški naj bi bili poligamni, ženske pa monogamne. Z znanstvenimi dokazi naj bi moški bili »sprogramirani« za razmnoževanje (oploditi čim večje število žensk), ženske pa za "ulov" enega moškega, da bi s tem zaščitile svoje potomce (Bradley 2007, 123).

Pojav kontracepcije in ločitev spolnosti je pomenilo spremembo pri intimnih odnosih in dojetanju spolnosti. Učinkovita kontracepcija je pomenila veliko več, kot da so ženske lahko začele nadzorovati nosečnost. Za ženske in delno v drugačnem smislu za moške je seksualnost postala prilagodljiva in jo je posameznica lahko oblikovala na razne načine, spolnost je postala povsem avtonomna (Giddens 2000, 34).

Prav tako so se razmerja ter način samega procesa zapeljevanja bistveno spremenila tako za moške kot tudi za ženske. V predmodernih družbah je bilo to, da je imel moški dve ali več žena opraviti s premoženjem in družbenim statusom in ne s spolnim osvajanjem. V teh družbah tako ni bilo prostora za Casanovo, saj le ta ni hotel kopičiti žena. Njegovi spolni uspehi so potekali v času, ko naj bi neporočene ženske ohranjale svojo krepost, prešuštvovanje poročenih pa bi lahko imelo uničujoče posledice v številnih družbenih skupinah (Giddens 2000, 88).

Vendar pa je samo zapeljevanje izgubilo veliko svojega pomena v družbi, kjer so postale ženske moških spolno veliko bolj na »razpolago« oz. kjer so začele ženske dojemati spolnost na drugačen način in začele v njej dejansko tudi uživati. Tako je dobilo samo zapeljevanje še večji izziv, saj so postale ženske spolno enake (Giddens 2000, 89).

Spremembe skozi čas so tako pustile posledice, da tako ženske kot tudi moški danes od zakona pričakujejo več, kot so pričakovali v preteklosti. Ženske pričakujejo da bodo pri doživljanju spolnega užitka dajale in prejemale, saj so ugotovile, da je zadovoljujoče spolno življenje ključno za uspešen zakon. Spolnost je tako v sodobnih družbah dostopnejša za razvoj različnih življenjskih slogov. Predstavlja nekaj, kar vsak od nas ima in ni več naravna okoliščina, ki jo posameznik sprejme kot vnaprej dano stanje. Spolnost tako predstavlja povezovalno točko med telesom, osebno identiteto in družbenimi normami (Giddens 2000, 22).

7 MOŠKI KOT HRANITELJ DRUŽINE?

Kot sem že omenila, je bilo obdobje pozne modernosti po mnenju A. Giddensa zaznamovano s spremembami, kot so globalizacija, liberalizacija privatne sfere življenja in povečano preučevanje identitet. V 80. in 90. letih 20. stoletja je moškost postala ena izmed najbolj

preučevanih identitet. S pojavom feminizma se je osredotočenost na moškost in njihove identitete povečala. Feminizem je skupaj z lezbičnim in gejevskim gibanjem izzval tradicionalne predstave o spolu in ga preusmeril v arena političnih diskurzov (Ashe 2007, 31).

Družbene spremembe, ki so se začele pojavljati, so imele velik vpliv na sodobne moške identitete. Z večanjem stopnje zaposlenosti žensk in z liberalizacijo družbenega odnosa do spolnosti in ločitve so se kazale spremembe pri tradicionalnih moških vlogah. Po 80. letih tako sodobno delovno mesto ni bila več moška domena, moški pa je bil postavljen izven koncepta tradicionalne vloge »hranitelja družine«. Spremembe so povzročile premike v družbi in prav tako dojetju moškosti. Družba je tako razpravljala o temah kot so kaj pomeni biti dober oče, ljubimec, partner itd (Ashe 2007, 31).

Delitev dela po spolu se je začela z industrializacijo in se razvila v drugi polovici 19. stoletja, kjer je bila razlika v vlogi ženske in vlogi moškega najmočnejša. V 21. stoletju se je delo razdelilo v »žensko delo«, »moško delo« in »spolno-nevtralno delo«. Čeprav je zadnji vzorec v največjem porastu, so vzorci segregacije ostali še zmeraj zelo močni. Gledano globalno, so še zmeraj moški tisti, kateri dosegaajo najvišje položaje na področju delovne sfere, prav tako so za ista delovna mesta in iste delovne naloge bolje plačani (Bradley 2007, 91).

Če pogledamo skozi vlogo moškega v zadnjih dveh stoletjih opazimo, da je bil glavni cilj ter naloga preživljanje družine. Ker naj bi bila ta vloga zelo zahtevna in obremenjujoča je bila vloga ženske podpora in prevzem vseh gospodinjskih opravil in vzgoja otrok. Ti diskurzi so bili vzpostavljeni v začetku industrializacije, ko se je delo pomaknilo iz zasebne v javno sfero. Moški so tako bili tisti, kateri naj bi bili najbolj zmožni preživljanja družine. Če moški ni bil zmožen preživeti družino, so morali ženska ali drugi člani prav tako iti na delo izven doma, vendar niso delali polni delovni čas. V prvem primeru je ženska ostala doma. Delo ženske je tako bilo določeno kot polovičen delovni čas saj je poleg dela bila njena vloga skrbeti za družino in gospodinjska opravila (Bradley 2007). Tako je plača ženske bila manjša od moške, bila pa je prenizka za potrebe individuuma. Janet Siltanen je to plačo poimenovala »component« plača, katero naj bi ženska porabila za luksuzne stvari za družino in sebe (svilene obleke, kozmetiko in nakit). Te ideje so tako bile kasneje uporabljene za upravičitev dajanja manjšega zaslužka ženskam kot moškim (Bradley 2007).

Ideologija moškega kot hranitelja je tako bila rezultat ekonomskih sprememb in sprememb norm med spoloma. Zaradi industrializacije se je vloga moškega kot popolnega hranitelja spremenila v »mehkega« hranitelja. K temu pa je pripomogla ženska s polovičnim delovnim časom. Yeandle's analiza podatkov je pokazala, da je model dveh zaposlenih odraslih oseb postal vedno bolj prikazan in uporaben v Skandinavskih državah in Franciji. Medtem pa je sociolog Norman Schneider mnenja, da ženske še zmeraj ostajajo doma ter skrbijo za otroke, medtem ko gredo moški delati, kar lahko nadzorno prikažemo na primeru Nemčije (Bradley 2007).

Raziskava ESRC je pokazala, da naj bi še zmeraj bil poudarek na žensko kot glavno vlogo pri vzgoji otrok in ostajanju v zasebni sferi. V primeru para z otroki je 37% sodelujočih je odgovorilo, da naj bi ženska delala polovični delovni čas. Prav tako so rezultati pokazali, da je dejansko 150 žensk v primerjavi z 9 moškimi odstopilo od dela, 22 žensk v primerjavi z 1 moškim pa je bilo mnenja, da so izgubile priložnost v karieri. Prav tako je 56% moških bilo mnenja, da se njihovo življenje in vzorci niso spremenili po rojstvu otroka, medtem ko je bilo le 9% ženskih takšnega mnenja (Bradley in Dermott v Bradley 2007, 96).

Po podatkih in raziskavah sodeč bi to pomenilo, da se je večje število žensk bilo pripravljeno odreči karieri ter se žrtvovati za skrb in vzgojo otrok. Kljub diskurzom enakopravnosti tako lahko vidimo, da je moška vloga hranitelja še zmeraj globoko zakoreninjena. Tako pa lahko tudi vidimo povezavo, kjer ekonomske razlike med spoloma omogočajo moškim višji zaslužek, kar posledično pomeni ostajanje žensk v zasebni sferi, kjer skrbijo za otroke in ostala gospodinjska dela. Kljub temu je veliko žensk, katere imajo polni delovni čas, prav tako poleg tega skrbijo za otroke ter so pri tem zelo uspešne. Vloga moškega se je tako pri tem razgubila. Kar naj bi bila moška vloga- kot hranitelja ter tistega, ki preživlja družino, je prevzela ženska. Torej, kakšna vloga je še ostala moškemu?

8 INTIMNA RAZMERJA IN DELITEV DELA MED SPOLOMA

V preteklosti se je od moškega na splošno pričakovalo, da se bo poročil in preživljal ženo in družino. Kasneje so se moški naveličali tega, da so jih žene spravile v zakonsko zvezo in da so morali izpolnjevati ekonomske zahteve, ki jih postavlja zakon. Moški so tako dvakrat pridobili. Otresli so se hranitelja družine, ne da bi opustili svoje ekonomske prednosti v

primerjavi z ženskami. Sneli so »masko moškosti«, hkrati pa so se izognili temu, da bi se dolgoročno kakor koli vključili v gospodinjstvo. Namesto tega, so se osredotočili na lastne užitke (Giddens 2000, 155).

Moškim naj bi bilo večinoma všeč, da so ženske postale spolno bolj dostopne in trdijo, da si v vsakem daljšem spolnem razmerju želijo partnerico, ki bi jim bila intelektualno in ekonomsko enaka. Vendar pa še zmeraj kažejo očitno in globoko zakoreninjeno nelagodje. Moški večkrat pravijo, da ženske »ne znajo biti več prijazne« ali da »ne znajo sklepati kompromisov«, da »ženske danes nočejo biti žene, temveč da hočejo imeti žene«. Moški trdijo, da želijo enakost, vendar je iz njihovih trditev razvidno, da zavračajo tisto, kar to zanje pomeni oz. so zaradi tega zaskrbljeni (Giddens 2000, 17).

Delitev vlog ter opravljanje gospodinjskih del tako danes kljub širšim družbenim spremembam še zmeraj pripada v večini ženskam. Čeprav se moški prav tako vključujejo ter »pomagajo« pri opravljanju gospodinjskih opravil, je glavna vloga še zmeraj ostala pri ženskah. Prav tako se delo, katerega opravljajo moški pri vzgoji otrok razlikuje od ženskega. Z otroci gredo na izlete, jim preberejo zgodbe, se z njimi igrajo. Medtem ko ženske otroke hranijo, za njimi pospravljajo ter jim kuhajo. Iz tega pa se je po mnenju Harriet Bradley razvilo mnenje, da ženske »opravljajo gospodinjska dela«, moški pa le »pomagajo« (Bradley 2007).

Če se opremo na psihoanalitično perspektivo se majhni otroci identificirajo z materjo, kar pomeni, da imajo že od samega otroštva deklice, katere so odraščale v družini kjer je mati opravljala vsa gospodinjska opravila, vzorec s katerim se v kasnejših letih poistovetijo. Delitev dela v gospodinjstvu je tako kompleksna. Moški kot hranitelji so bili v preteklosti razumljeni kot tisti, kateri imajo ekonomsko moč, njihova odsotnost od doma pa je potisnila ženske v dominantno vlogo pri gospodinjskih opravilih. Čeprav naj bi bil moški discipliniran pa bo v očeh še vedno mati tista, katera bo najmočnejša, saj bo mati v tem primeru uveljavljala moč v gospodinjstvu. Čeprav je veliko parov, kateri menijo, da je najboljši način delitev dela v gospodinjstvu se po rojstvu otroka stvari spremenijo. Razloge lahko najdemo pri že ustvarjenem vzorcu matere gospodinje, kateri se je podzavestno prenesel na otroka. V veliko primerov pride tudi do izkoriščanja neznanja moških, saj poleg svojega dela ženska opravi še moško. Prav tako pa je lahko vzrok v temu, da nekatere ženske želijo oz. uživajo v

dokazovanju gospodinjskih spretnosti, s čimer svoje znanje izkoristijo za »dokazovanje moči v razmerju«. Tukaj tudi ne smemo zanemariti tako tradicionalnih kot modernih ženskih revij, v katerih so predstavljeni načini in »recepti« za uspešno gospodinjstvo, katere ženske usmerijo k gospodinjskim opravilom (Bradley 2007).

Po rojstvu prvega otroka pride pri večini parov do sprememb v delitvi dela. Rojstvo otroka tako delno potisne ženske v vlogo gospodinj, saj diskurz materinstva zajema tudi nekaj gospodinjskih nalog (Bradley 2007, 125). Pri nekaterih kulturah pa bi lahko prevzem odgovornosti moškega za gospodinjska opravila pomenilo izgubo moškosti, saj sta si dve kulturi lahko zelo podobni glede dejavnosti, ki jih izvajajo moški in ženske, a se bistveno razlikujeta glede pomena, pripisanega spolni ureditvi ali vrednotenju opravil. Nekateri vloge naj bi izvajali vedno in izključno le pripadniki enega spola (Hays-Gilpin in Whitley 2000, 79).

Značilno spolno obnašanje je tako po mnenju Harriet Bradley družbeno in kulturno naučeno, prav tako kot so naučene družinske in delovne prakse (Bradley 2007).

Moški so danes tako še zmeraj pod nadzorom drugih moških, ki jih ocenjujejo, gledajo predalčkajo itd. Pogled drugih moških in avtoriteta sta tista, katera zares štejeta. Demonstracija moških je tako namenjena odobritvi drugih moških (Kimmel 2001, 275). Prav to pa predstavlja strah, da jih bodo drugi moški razkrili, prikazali za nesposobne in jih predstavili kot ne dovolj dobre moške. Opravljanje gospodinjskih opravil oz. »opravil, ki so v domeni žensk« pa je eden od razlogov, kjer se pojavi strah, da jih bodo sovrstniki smatrali za pomehkužene oz. za reve (Kimmel 2001, 278).

9 TRADICIONALNO OČETOVSTVO vs. NOVO OČETOVSTVO

Spreminjanje zaposlitvenih modelov med moškimi in ženskami, post-modernizacija, povečanje možnosti izobraževanja žensk, urbanizacija, kulturni kapital in globalizacija so dejavniki, kateri so vplivali na spremembe tako pri moških kot pri ženskah pri vzgoji otrok in družinskih nalogah (Engle, Morris, Silva in Smart v Whitehead 2002).

Gledano skozi zgodovino so vzorci očetovstva, kateri so se pričeli pojavljati dandanes v zahodnih družbah vidni pozitivno, kot novi vzorci očetovstva in družin. Gledano globalno,

pa so ženske še zmeraj tiste, katere preživijo in posvetijo več časa otrokom in njihovi vzgoji kot pa moški (Engle v Whitehead 2002).

Očetovanje je proces, v katerem moški očetje nudijo skrb otrokom v vsakdanjem življenju. Novi očetje prevzemajo strukturne značilnosti, ki so družbeno v domeni žensk. To se kaže zlasti na področju skrbi, ki se definira kot domena žensk, povezana z ljubeznijo in čustvi, ter kot področje zasebnosti, intime in družine. Kot je izpostavil Carol Gillian, so ženske bolj skrbne in senzibilne v moralnih situacijah, zlasti pri reševanju problemov, ki vsebujejo odnosne situacije in kjer sta pomembna skrb in odgovornost. Moško moralno mišljenje temelji na pravilih in pravicah, skrb za družino pa je razumljena predvsem v finančnem pomenu (Doucet in Knjin v Humer 2007).

Definicija tradicionalnega očeta je temeljila na tem, da je moški bil finančno sposoben preživljati družino. Tradicionalen oče je bil čustveno distanciran od otroka, njegova naloga pa je temeljila bolj na disciplini kot na naklonjenosti. Ker naj bi se »pravi moški« izogibal »ženskemu delu«, katero tudi zajema emocionalno podporo in vzgojo, je tako bil tradicionalen moški izključen iz vzgoje otrok. V primeru, če je bila ženska odsotna je bil moški varuška, vendar se aktivno ni vključeval v vzgojo otroka. Tradicionalen oče je bil v preteklih družbenih oblikah razumljen kot »patriarhalen« oče, kateri je imel dominantno moč v družini (Silverstein in drugi 2002).

Tradicionalni očetje pa so imeli tudi dosti kvalitete, saj so bili smatrani kot odgovorni hranitelji, z veliko mero discipline nad otroci. Prav tako so predstavljali osebo, ki je psihično močna in predstavlja zaščito za vso družino v primeru nevarnosti. Zgodovinski pogled kaže, da je bila v tistih časih delitev dela po spolu, kjer so imeli moški dominanco, tako v zasebni kot tudi v javni sferi (Silverstein in drugi 2002).

V postmoderne družbi, kjer so v javno sfero privedle tudi ženske, pa je od moških pričakovana obratna vloga, kot v preteklosti. Od moških se pričakuje aktivna participacija pri vzgoji otrok, večja emocionalnost in manjša avtoritativnost v odnosu do otrok. Prav tako se od njih pričakujejo tudi spremembe na področju intimnih razmerij s partnericami. Očetje tako pokrijejo eno tretjino dela povezanega z vzgojo otrok. Večina njihovih partneric je prav tako

zaposlenih in dela izven doma, kar pa pomeni nepravilno porazdelitev dela in vzrok za notranji stres in zakonske prepire (Silverstein in drugi 2002).

Fenomen novega očetovstva danes tako vključuje komponento skrbi kot odnosa in kot prakse med očeti in otroki. Skrb se ne kaže samo v materialni očetovski hraniteljski vlogi, temveč zajema tudi čustveni, vzgojni in moralni pomen. Z novim očetovstvom se tako poimenuje premik od moškega - materialnega hranitelja družine k skrbnemu očetu, ki je aktivno vključen v domačo sfero (Hocshschild v Švab 2001). Novi očetje naj bi tako predstavljali ideal zahodnih družb, saj so prisotni skozi nosečnost, sodelujejo pri porodu, nudijo podporo, vključujejo se v nego in skrb otrok ter tako opravljajo tudi domače oz. gospodinjske obveznosti (Hocshschild v Švab 2001).

Prav tako mnogovrstnost in različnost družinskih vzorcev od tistih, ki so imele prejšnje generacije pomeni, da moški razumejo in doživljajo družino na drugačen način kot njihovi očetje in dedki. Mnogo moških se tako vključuje in praktično sodeluje pri gospodinjskem delu (Hocshschild v Švab 2001).

Družina danes predstavlja prostor pobegov in zavetja pred zahtevami širšega sveta. Posamezniki poskušajo v družini dobiti oporo in odobravanje, ki ga v družbi ne oziroma ga ne dobijo v zadostujoči meri. Vendar pa je danes malce zaskrbljujoče to, da so starši celo še bolj odvisni od otrok, saj je njihova samopodoba vezana na življenjski uspeh otrok (Ule 2008).

Biti »Novi oče« tako pomeni padec tradicionalne vloge očeta, vendar včasih v praksi lahko pomeni bolj simbolni pomen »ideji biti oče« kot pa se aktivno udejstvovati vlogi novega očeta. Moškim, kateri se popolnoma posvečajo domačim opravilom in vlogi novega očeta lahko ta nova vloga povzroči ranitev moških čustev, dvom vase kot v moškega in v nekaterih primerih tudi družbeno izolacijo. Še posebej v družbah, kjer je skrb za otroke in za gospodinjska opravila ženska domena. Tako je moška aktivna vloga v privatni sferi še zmeraj posledica kulturne in državne politike (Whitehead 2002).

Aktivno sodelovanje pri skrbi za otroke pa je pozitivno vrednoteno, saj je dokazano da je dober odnos med očetom in otrokom dober kazalnik uspešnega otrokovega nadaljnega čustvenega in kognitivnega razvoja (Easterbrook in Goldberg 1985). Vendar kar je pri tem

bistvenega pomena je to, da novi očetje niso rojeni, temveč to skonstruirani skozi družbene, politične in ekonomske pogoje.

10 OČETOVSTVO PO ROBERTU BLY-U

R. Bly (v Ashe 2007) je mnenja, da so sodobni moški v krizi, saj so postali izpostavljeni in ločeni od svoje tako imenovane »globoke moškosti«, ki v današnjih časih ne morejo najti. Bly je iskal razloge za nastalo situacijo v feminizacija modernega moškega, katera naj bi imela negativen vpliv. Eden izmed problemov v post modernih družbah je po njegovem mnenju ta, da so se postavile meje med mlajšimi in starejšimi moškimi. Ekonomske spremembe, ki so se pojavile med časom industrializacije so povzročile ločitev tradicionalnega razmerja med sinji in njihovimi očeti. V času industrijske revolucije so očetje več časa preživljali s svojimi sinovi, kar je pomenilo, da so lažje prenesli svoje vzorce in vrednote na svoje sinove. Avtor kritizira moderni sistem, saj ga krivi, da je preprečil očetovo možnost prenosa moškosti in s tem vrednot na svoje sinove (Ashe 2007, 71).

Moderen moški je tako daleč od svojih otrok, sinove vidi le par minut na dan. Dojemanje "globoke moškosti" je tako močno povezano s tradicionalnimi oblikami očetovstva.

Razmerja, katera so se včasih stkala med opravljanjem dela na kmetijah in skupnih športih so prinesla mlajšim moškim »dušo moškosti«, saj so bili starejši več v stiku z mlajšimi, čemur danes ni več tako. Moški so po Blyu danes produkt ženske vzgoje, kar ni isto kot moška vzgoja. Dominantnost žensk je tako po njegovem mnenju prinesla spremembe oz. spremenjeno moškost, katera se bistveno razlikuje od njihovih očetov in dedkov. Če se sin nauči izražanja občutkov od svoje matere bo prav tako videl svojo moškost iz ženskega zornega kota (Ashe 2007, 71).

Bly se strinja s feministično teorijo, katera pravi, da so moški imeli več moči in večji ugled v družbi kot ženske, vendar je mnenja, da je pojav »mehkega« moškega rezultat feminističnega prizadevanja za enakopravnost med spoloma. Moški so se po njegovem tako identificirali z novimi vrednotami in z ženskami. Bledenje tako imenovanega »bojevnika«, ki naj bi predstavljal moškost je povzročilo padec civilizirane družbe in je povzročilo mlademu moškemu veliko čustveno bolečino. Bly je tako izpostavil očetovstvo kot problematični vidik

v sodobnih družbah. Naloga moških v današnjih družbah naj bi tako bila iskanje samega sebe, kaj pomeni biti oče in kaj pomeni biti moški (Ashe 2007, 71).

11 NOVI MOŠKI IN EMOCIJE

Mnogi moški in ženske verjamejo, da so moški manj čustveni od žensk, prav tako je veliko teh, ki menijo, da so moška razmerja problematična, če ne tudi nefunkcionalna. V. Seidler je razložil moško obnašanje oz. videnje zakaj je temu tako. Bil je mnenja, da so moški že od samega začetka odrasli z identiteto, ki temelji na javni identiteti in delu. Naučili so se biti neodvisni in samozadostni ter skozi življenje biti neodvisni od drugih. Majhno naj bi bilo stvari, katere so jih pripravile na razmerja, identiteta pa je bila oblikovana skozi miselnost, da "ne rabijo pomoč od nobenega" da se spopadejo s težavami (Seidler 1994).

V. Seidler prikazuje pri moških pomanjkanje čustvenega dela, pomanjkanje sposobnosti pokazati notranjost v okolico oz. v tem primeru svoji partnerici (Seidler 1994). Medtem ko je R. Bly našel razlago v pomanjkanju druženja s starejšimi generacijami in prenosu moškosti na mlajše generacije, je V. Seidler mnenja, da bi takšne interakcije lahko prišle prav le nekaterim moškim. Druženje bi naredilo le malo na temu, da bi moški dejansko spremenili odnos do ženske ali da bi našli pomoč pri uspešnem partnerstvu (Whitehead 2002).

Če se osredotočimo na samo definicijo spolne vloge lahko vidimo, da se le ta nanaša na različno participacijo moških in žensk v družbenih, ekonomskih, političnih in religioznih institucijah znotraj specifičnega kulturnega okvirja. Spolne vloge opisujejo, kaj ljudje počnejo in katere vrste obnašanja in s tem tudi načini izražanje čustev se smatrajo kot primerna za kategorijo spola (Hays-Gilpin in Whitley 2000, 78).

Izredno pomembno je spoznanje o umeščenosti čustev v odnose moči ter o vlogi dualizma razum/čustvo pri ohranjanju gospodovanja in socialne ter spolne hierarhije. K polarizaciji in celostnemu reproduciranju hierarhije je v zahodni civilizaciji tudi prispevala krščanska religijska razlaga, ki je izpostavljala predvsem vlogo moškega kot hranitelja družine in vlogo ženske gospodinje in tako posledično emocionalne delavke (Jogan 1992, 167).

V času industrializacije je tako bila ženskam dodeljena nova delovna naloga, nudenje emocionalne podpore družinskih članom, ki je danes kategorizirana kot »emocionalno delo« ali »emocionalno gospodinjstvo«. Medtem ko so moški vstopali v javno sfero so se ženske poleg gospodinjskega dela specializirale v izražanju čustvene topline in ljubezni. Tako so ženske začele zadovoljevati čustvene potrebe družinskih članov in povezovale družine v skupino in emocionalno skupnost. Ker so bili moški razumljeni kot hranitelji družine je dovolj visoko plačano delo omogočalo vzdrževanje družinskih članov, gospodinje pa so v zameno nudile svojim možem- delavcem, podporo z ustvarjanjem toplega doma (Šadl 2002, 60).

Pomemben delež družinskega emocionalnega dela je tako bil usmerjen v skrb za emocionalne potrebe moža, v blaženje napetosti, ki jih je povzročalo delo v javni sferi. Potlačitev čustev, katero zahteva delo v javni sferi je pri moških povzročilo, da so njihova čustva in čustvene potrebe navidezno izginile, izrazili pa so jih lahko doma s pomočjo emocionalnega dela žensk (Šadl 2002, 60).

Z izgubljanjem tradicionalnih družinskih funkcij in novimi družbenimi spremembami pa so se zahteve po intimnih in trajnih medosebnih odnosih znotraj zakonske zveze in družine povečale. Tako je zakonska zveza postala okolje emocionalnega izražanja in komunikacije, družinsko življenje pa je pridobilo na pomenu, še posebej pri oskrbovanju posameznikov z emocionalnimi sredstvi. Emocionalno delo žensk je tako postalo bistvenega pomena v intimnih odnosih. Družinsko delo je tako poleg gospodinjskih del in skrbi za otroke vključevalo tudi emocionalno delo (Erickson v Šadl 2002, 60).

Emocionalno delo v kontekstu osebnega oz. družinskega življenja je začelo vključevati spodbujajoče vedenje do drugih, povečevanje njihovega statusa in nudenje emocionalne podpore. Emocionalno delo je dolgo veljalo kot ne-delo in kot spontan izraz "notranje narave" žensk ter je bilo klasificirano kot aspekt intimnosti, kot ljubezen. Ker je biti emocionalna skrbnica družine pomenilo in ponekod še zmeraj pomeni nekaj, kar ženske so, ne pa nekaj kar ženske delajo, ni bilo interesa s strani moških po tej obliki izražanja čustev. Ženske so tako v vlogi emocionalne gospodinje dosegle, da se je hranilec družine počutil sproščenega, spočitega, razbremenjenega družinskih in poklicnih problemov (Šadl 2002, 61).

Z vključevanjem žensk v javno sfero pa so se pričakovanja po večji vključenosti moških v zasebno sfero povečala. Ker sta postala zaposlena oba, so se pričakovanja zaposlenih žensk po enakovrednih emocionalnih odnosih in podpori tako povečala. Raziskava opravljena med zakonskimi pari je pokazala, da ženske problematizirajo svojo emocionalno prikrajšanost v zakonski zvezi in da močno izpostavljajo nezadovoljujoče intimne odnose z moškimi partnerji. Kot glavni vir nezadovoljstva pa so izpostavile neenakopravnost v nujenju »emocionalne potrditve in tolažbe« (Jamieson v Šadl 2002, 63).

V okviru tradicionalne oblike družine se je od žensk pričakovalo, da so nudile emocionalno podporo brez povračila, danes pa ženske pričakujejo enakopravnost ne le pri spolnem, temveč tudi pri čustvenem življenju s svojimi partnerji. Od svojih partnerjev želijo slišati »ljubim te«, želijo si objemanja, poljubljanja, podpore in bližine, kar pa jim partnerji redko ustrezajo (Šadl 2002, 64).

Emocionalna intimnost naj bi tako postala potreba oz. želja obeh, oba spola naj bi jo visoko vrednotila. Vendar so pričakovanja mnogokrat različna, saj si ženske želijo predvsem emocionalne intimnosti, moški pa bolj poudarjajo praktične vidike partnerskega življenja. Moški še zmeraj redko govorijo o ljubezni zgolj v kontekstu spolnosti ali pa zavračajo pogovor o ljubezni ter redko izražajo čustva. Nezadovoljstvo žensk z emocionalno intimnostjo tako lahko privede tudi do seksualnih težav, kar pa je lahko posledično tudi eden od razlogov za partnerske razveze. Pomemben vir težav tako lahko opazimo v težavi izražanja čustev pri moških in »emocionalni hladnosti« (Šadl 2002, 64).

Spremembe ter novi odnosi na področju intimnih odnosov zahtevajo razvoj emocionalnega dela kot vzajemne aktivnosti in veščine obeh partnerjev. Pri novih odnosih se morata angažirati tako oba partnerja, saj čisti odnos temelji na enakopravnosti partnerjev tudi na področju emocionalne komunikacije in podpore. Namesto funkcije zadovoljevanja potreb le enega partnerja, se tako uveljavi vzajemno razumevanje in obojestransko zadovoljevanje potreb in želja. Pojavi se vzajemna skrb ter skrb za lastne emocionalne potrebe in želje, ki pa včasih tako za moške kot tudi za ženske niso popolnoma zadovoljujoče (Šadl 2002, 67).

Po Goldbergu se tako moški v sodobnih razmerjih znajdejo v situaciji, kjer ne morejo »zmagati«. Po mnenju žensk je moške strah bližine in čustvene topline, kar je pogosto res,

vendar so ženske pravzaprav same iskale moške, ki bi jih lahko gledale navzgor, ki bi bili samozadostni, samonadzorovani in bi se posvečali svetu dela. Tako je ženske ujezila ravno tista značilnost, ki jih je sprva privlačila, saj so skozi čas razvrednotile tise oblike skrbi, ki so jih bili moški najbolj sposobni zagotavljati (Giddens 2000, 154).

12 SKLEP

Globalizacija, individualizacija in novi življenjski stili so eni izmed pomembnih dejavnikov, kateri so vplivali na pojav tako imenovane »nove moškosti« in preobrazbo intimnih odnosov. Zaradi boljših povezav, nove tehnologije danes živimo v svetu, kjer oddaljeni dogodki vplivajo na nas in naše življenje bolj kot kadarkoli v preteklosti (Gross in drugi 2002).

Spolna ideologija, katera se nanaša na pomen moškega, ženske, seksualnosti in reprodukcije v določenem družbenem in kulturnem kontekstu se je v post modernih družbah bistveno spremenila (Hays-Gilpin in Whitley 2000, 79). Spol je tako ostal še zmeraj pomemben, vendar pa je prav tako pomembna kultura, v kateri posameznik živi in v kateri se oblikujejo posameznikove vrednote (Smith in drugi 2006, 168).

Poleg globalizacije, individualizacije in novih življenjskih stilov lahko vzroke za novo nastala intima razmerja in pojav »novega moškega« tako lahko najdemo v vplivu potrošniške kulture, kateri je bil eden izmed glavnih dejavnikov prekonstruiranja tradicionalne moškosti v post moderno. Revije so tako začele predstavljati postmoderno moškost, kjer je posameznik našel nasvete in recepte za "zdrava intima razmerja" ter nasvete o tem, kaj naj bi "pravi moški" v 21. stoletju predstavljal in kaj naj bi bila njegova vloga.

Spremembe so se prav tako začele kazati tudi na področju intimnih odnosov, kjer se je s pojavom tako imenovanega »čistega razmerja« spremenila sama dinamika znotraj intimnih razmerij. Razmerja so tako začela temeljiti na recipročnosti, odprtosti, reflektivnosti, zaupanju in intimnosti, kar pa je povzročilo tudi spremembe pri spolnih praksah med partnerjema.

S pojavom tako imenovane plastične seksualnosti se je sama seksualnost ločila od reprodukcije, tako ženske kot tudi moški pa so začeli samo spolnost dojemati kot avtonomno.

S pojavom kontracepcije in nadzorovanjem nosečnosti pa so prav tako tudi ženske začele dojemati spolnost na drugačen način in začele v njej dejansko tudi uživati.

Družbene spremembe, ki so se začele pojavljati, so imele prav tako velik vpliv na sodobne moške identitete. Z večanjem stopnje zaposlenosti žensk in liberalizacijo družbenega odnosa do spolnosti in ločitve so se kazale spremembe pri tradicionalnih moških vlogah. Z vstopom žensk v javno sfero plačanega dela pa so se tudi spremenili tradicionalni oz. patriarhalni vzorci moškega kot hranitelja družine. Čeprav so ženske s tem dosti pridobile, pa so ponekod še zmeraj ostali globoko zakoreninjeni vzorci moške dominanc in patriarhalnosti, kar se še danes kaže na manj plačanemu ženskemu delu ter razporeditvi vlog v gospodinjstvih opravilih.

Kljub pojavu »novega moškega«, ki je bolj čustven, pomaga pri vzgoji otrok in aktivno sodeluje pri domačih opravilih pa je večina dela še vedno v veliki večini ostala domena žensk. Čeprav so se moški začeli vključevati v gospodinjstva opravila, se delo, ki ga opravijo, bistveno razlikuje od dela žensk. Medtem ko se moški z otroci igrajo, gredo z njimi na izlete, jih ženske hranijo, za njimi pospravljajo in jim kuhajo (Bradley 2007).

Vzroke za kontinuiteto spolnih vlog in spolne delitve dela vidim v kulturi in strahu moških, saj se bojijo, da bodo pred sovrstniki izpadli kot »reve« oz. da jih bo družba smatrala za pomehkužene. Vendar se poleg kulturnih razlogov večkrat opirajo na samo neznanje in nezainteresiranost za aktivno sodelovanje tako pri vzgoji otrok, kot tudi pri opravljanju gospodinjstvih opravil. Tisti z globoko zakoreninjenimi patriarhalnimi oz. tradicionalnimi vzorci pa so še vedno mnenja, da naj bi bila naštetá dela domena žensk.

Tako si moški danes po eni strani želijo partnerico, katera bi jim bila intelektualno in ekonomsko enaka. Vendar pa se kljub svojim željam temu pritožujejo, saj takšna neodvisna ženska pričakuje od moških enakopravnost ne samo v javni, temveč tudi v zasebni sferi.

Zaradi družbenih sprememb in samih sprememb intimnih odnosov pa so se po mnenju Roberta Bly-a moški znašli v krizi moškosti, saj so postali ločeni od svoje »globoke zakoreninjene moškosti«, saj je njihova vzgoja postala produkt dominantnih žensk, namesto njihovih očetov oz. dedkov. S pojavom mehkega moškega, ki je rezultat feminističnega prizadevanja med spoloma, se je tako moški identificiral z novimi vrednotami in ženskami,

kar je bil eden od razlogov za zmedenost moških na področju čustvovanja in novega očetovstva (Ashe 2007, 71).

Tako se je spremenila tudi narava samega čustvovanja. Po mnenju Seidlerja moški odrastejo z identiteto, ki jih usmerja v neodvisnost od drugih in samozadostnost. Vendar pa je bilo le malo stvari, katere so jih pripravile na razmerja, saj je bila identiteta oblikovana skozi miselnost, da ob sebi ne rabijo pomoči drugega (Seidler 1994). Pomanjkanje čustvenega dela in same sposobnosti izražanja čustev pa je kljub pojavu novega moškega in preobrazbi intimnih razmerij danes še naprej eden izmed vzrokov za številne probleme v intimnih razmerjih.

Kot lahko opazimo, je globoko zakoreninjen vzorec tradicionalne vloge kljub pojavom pozne modernosti in družbenih sprememb še vedno ostal v miselnosti nekaterih moških. Od novih intimnih razmerij, očetovstva do delitve dela so še opazni vzorci, ki so dolgo let veljali kot samoumevni oz. kot del spolne ideologije. Spremembe v 21. stoletju so sicer vidne, vendar moramo pri tem prav tako upoštevati kulturo, v kateri posameznik živi ter družinske in delovne prakse v katerih se tako moški kot ženske učimo različnih delovnih nalog. Novi moški tako danes niso rojeni, temveč so skonstruirani skozi družbene, ekonomske in politične pogoje.

13 LITERATURA

1. Ashe, Fidelma. 2007. *The new politics of masculinity: men, power and resistance*. London in New York: Routledge.
2. Beck, Ulrich 2003. *Kaj je globalizacija?* Ljubljana: Krtina.
3. --- in Beck Gernsheim Elisabeth. 1996. Individualizacija in "tveganje svobode": perspektive in nasprotja k subjektu usmerjene sociologije. *Teorija in praksa* (33): 817–838.
4. --- 2001. *Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina.
5. Bourdieu, Pierre. 1996: *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. London: Routledge.
6. Burr, Vivien. 2000. *An introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
7. Campbell, Colin. 2001. *Romantična etika in duh sodobnega potrošništva*. Ljubljana: Studia humanities.
8. Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and self-identity. Self and society in the late modern age*. Stanford: Stanford Univ.press.
9. --- 2000. *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Založba/ cf*.
10. Gross, Neil in Solon Simmons. 2002. Intimacy as a Double-Edged Phenomenon? An Empirical Test of Giddens. *Social Forces* 81 (2): 531–555.
11. Harriet, Bradley. 2007. *Gender*. Cambridge: Polity press.
12. Hays-Gilpin, Kelley in David S. Whitley. 2000. *Arheologija spolov*. Ljubljana: Škuc.
13. Humer, Živa. 2007. Novi očetje med skrbstvenim in domačim delom. *Teorija in praksa* 44 (1-2): 159–169.
14. Jogan, Maca. 2000. Zdenka Šadl: Usoda čustev v zahodni civilizaciji. Znanstveno in publicistično središče. *Teorija in praksa* 37 (1): 167–169.
15. Jeleniewski Seidler, Victor. 1994. *Recovering the self: morality and social theory*. London in New York: Routledge.
16. Kimmel, Michael S. 2001. Masculinity as homophobia: Fear, Shame and Silence in the Construction of Gender Identity V *The masculinities reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank j. Barret, 266–287. Cambridge: Polity press.

17. Layder, Derek. 2009. *Intimacy and Power: The Dynamics of Personal Relationships in Modern Society*. Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-954X.2010.01921.x/abstract> (10. avgust 2011).
18. Silverstein, Louise B., Carl F. Auerbach in Ronald F. Levant. 2002. Contemporary Fathers Reconstructing Masculinity: Clinical Implications of Gender Role Strain. *Professional Psychology: Research and Practice* (33): 361–369.
19. Šadl, Zdenka. 2002. Emocionalno delo in intimni odnosi v pozni modernosti. *Družboslovne razprave* XVIII (39): 59–71.
20. Luthar, Breda 2002. *Življenjski stili v medijski družbi. Aplikativni raziskovalni projekt (1999-2002)*. Ljubljana: FDV.
21. Rempel, K. John in Christopher T. Burris. 2006. Push-You-Pull-You: The Boundaried Self in Close Relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin* 32 (2): 256–269.
22. Santore, Daniel. 2008. Romantic relationships, Individualism and the Possibility of Togetherness: Seeing Durkheim in Theories of Contemporary Intimacy. *Sociology* 42 (6): 1200–1217.
23. Švab, Alenka. 2000. Nova intimna razmerja? Zasebnost in intimnost v pozni modernosti. V *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*, ur. Anthony Giddens, 205–227. Ljubljana: Založba/ cf*.
24. Ule, Mirjana. 1998. Od dominacije potreb k stilizaciji življenja. *Časopis za kritiko znanosti* XXVI (189): 103–116.
25. --- 2002. Razlike, ki delajo razlike: življenjski stili, individualizacija in spremembe identitetnih struktur. *Družboslovne razprave* 18 (39): 75–86.
26. --- 2008. *Za vedno mladi?: socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: FDV.
27. Whitehead, Stephen M. 2002. *Men and masculinities: key themes and new directions*. Cambridge: Polity press.